

Poortwachter bij echtscheiding

ALIMENTATIE

Ex-partners betalen vaak geen alimentatie, omdat ze die onrechtvaardig vinden. De huidige berekening is ouderwets.

Uit cijfers van het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) blijkt dat steeds meer gescheiden Nederlanders hun alimentatie niet meer betalen (*de Volkskrant*, 13 september). Dit zou veroorzaakt worden door de complexe alimentatieberekening. Dat klinkt aannemelijk, maar dat is het niet. Het is vooral het gevoel van onrechtvaardigheid waardoor de betalingsbereidheid kleiner wordt.

De berekeningen zijn voor leken inderdaad complex, maar met een eenvoudigere rekensom zorg je er niet voor dat er ook daadwerkelijk alimentatie wordt betaald. Belastingaangiften zijn ook niet eenvoudig, maar het grootste deel van Nederland vult toch keurig de complexe formulieren van de fiscus in.

De echte oorzaak van de slechte betalingsmoraal ligt in het feit dat alimentatieplichtigen vaak niet begrijpen waarvoor ze betalen. Bij de vaststelling van alimentatie wordt namelijk te veel gekeken naar de draagkracht, en niet naar het doel van de alimentatie. Dat geeft de alimentatieplichtigen vaak een gevoel van onrechtvaardigheid. De oplossing van het LBIO en de VVD, het vereenvoudigen van de alimentatieberekening, zal dus niet bijdragen aan een grotere betalingsbereidheid.

Het probleem, en daarmee de oplossing, zit ergens anders. Het LBIO-onderzoek gaat in op kinderalimen-

tatie, maar als het gaat om partneralimentatie is de betalingsbereidheid nog kleiner, zo wijst de praktijk uit. Wij zien veel vaders (want ondanks de emancipatiegolf zijn het anno 2011 nog steeds vooral de vaders) die keurig netjes de alimentatie betalen die zij aan hun kinderen verplicht zijn. Maar de bereidheid om aan de ex-partneralimentatie te betalen is minder groot. Blijkbaar voelen de alimentatieplichtigen wél de verantwoordelijkheid en behoefte goed voor hun eigen kroost te zorgen, maar minder voor hun ex-partner. Zij begrijpen goed dat zij hun kinderen ook na de scheiding moeten verzorgen en weten dus waarvoor ze betalen. Bij de ex-partner is dat vaak veel minder vanzelfsprekend.

Partneralimentatie wordt door de rechter eigenlijk altijd standaard toegekend voor de wettelijke duur van twaalf jaar. Zonder dat er gemaakt wordt gekeken naar de behoefte van de alimentatiegerechtigde, terwijl er toch grote verschillen zijn in de situatie en mogelijkheden van ex-partners. De wetgeving voor de partneralimentatie staat daarmee haaks op de praktijk. De focus behoort niet te liggen op de draagkracht van de alimentatieplichtige, maar op de redelijke behoeftes van

Ex-partner moet toewerken naar een zelfstandig en onafhankelijk bestaan

Foto Colourbox

de alimentatiegerechtigde.

Dat kan worden bevorderd door een Wet Poortwachter voor echtscheidingsituaties in het leven te roepen. In de Wet Poortwachter (nu alleen toegepast in het arbeidsrecht) wordt rekening gehouden met een reïntegratietraject, denkend vanuit de kracht en mogelijkheden voor een arbeidsongeschikte werknemer, die aanspraak maakt op overheidsvoorzieningen. Een parallel naar echtscheidingsituaties is daarbij snel te maken. Het komt erop neer dat er bij het vaststellen van alimentatie afspraken moeten worden gemaakt over het reïntegratieproces van de ex-partner naar een zelfstandig en onafhankelijk bestaan. Bijvoorbeeld door het volgen van een opleiding en het vinden van een vaste baan te stimuleren en dit (tevens) te koppelen aan de leeftijd van de kinderen. Zo wordt de alimentatie - bijvoorbeeld via een in-

duur beperkte afbouwregeling - gekoppeld aan de situatie, de opleiding en werkervaring van de betrokken alimentatiegerechtigde. Voor partners die gedurende langere tijd voor de kinderen hebben gezorgd en niet op de arbeidsmarkt actief zijn geweest, is het vinden van werk bijvoorbeeld niet makkelijk. Voor hen kan een langere partneralimentatietermijn nodig zijn dan voor een partner die tijdens het huwelijk jarenlang parttime heeft gewerkt.

De huidige berekening van alimentatie is kortgezegd ouderwets en niet toegespitst op de situaties waar scheidende echtparen nu mee geconfronteerd worden. Als mensen uit elkaar gaan heeft het geen zin om terug te kijken. Echtparen moeten vooruitkijken, onderzoeken waar ze afhankelijk van elkaar blijven en nagaan hoe ze elkaar kunnen ondersteunen in een leven los van elkaar. Een echtscheiding is

namelijk - vooral wanneer er kinderen in het spel zijn - geen sluitstuk, maar een start van een nieuw leven. Steeds meer mensen realiseren zich dit, nu moet de wetgeving daar nog aan aangepast worden. Een overlegscheiding is een voorbeeld van een modernere en meer volwassen vorm van echtscheiding. Hierbij spreken echtparen af consensus te vormen over de omgang met de kinderen, de alimentatie en de verdeling van vermogen. Dat doen ze niet alleen; ze worden bijgestaan door een team van advocaten, een coach en (eventueel) een financiële specialist. Pas als er volledige consensus is bereikt, wordt de scheiding geformaliseerd door de rechter.

De ervaringen vanuit overlegscheiding zijn breder inzetbaar, getuige de problemen die het LBIO constateert. Het is immers niet alleen de alimentatiegerechtigde die hinder ondervindt van wanbetaling. Dit zet een juridisch proces in werking dat al oververhit is. Rechters moeten meer zaken behandelen in minder tijd. Alle activiteiten die hen het werk versoepelen, zijn welkom.

Het zou goed zijn als de overheid een Poortwachterplan voor partneralimentatie in de wet zou verankeren, net zoals dat met het ouderschapsplan is gedaan. Dat dwingt mensen die uit elkaar gaan tot een andere *mindset* die henzelf en de rechtsgang alleen maar goed doet. Het gaat niet om de uitkomst, maar om het samen bereikte resultaat.

MARJOLEINE DE BOORDER en **ELZELINE VAN HERK** zijn beide partner van De Boorder Schoots familierechtadvocaten

Invoering passend onderwijs is riskant

JELLE VAN DER MEER is auteur van 'Over de grenzen van de leerkracht. Passend onderwijs in de praktijk'.

PASSEND ONDERWIJS

Een concept als passend onderwijs werkt prima in de rust van de tekentafel, maar gaat wringen in de hectische praktijk.

De minister zet haar plannen met passend onderwijs door, inclusief 300 miljoen euro bezuiniging, zo bleek op Prinsjesdag. Daarmee neemt ze een groot risico.

De naam 'passend onderwijs' vat het voornemen samen om minder zorgleerlingen te verwijzen naar speciale scholen en ze langer op reguliere scholen te houden.

Dit voorjaar maakte ik een zoektocht langs een dertigtal basis- en middelbare scholen. Dat was in opdracht van de ECPO, de Evaluatie Commissie Passend Onderwijs, die is ingesteld om de invoering van

passend onderwijs periodiek van advies te voorzien. De ECPO maakt zich zorgen dat de operatie zich aan het voltrekken is over de hoofden heen van de leerkrachten die het straks moeten uitvoeren. Daarom wilde ze een verslag van de werkvloer: wat leeft er binnen scholen over passend onderwijs en wat zijn ervaringen met zorgleerlingen?

Ik ben journalist, geen onderwijsdeskundige, en als betrekkelijke buitenstaander doe je op zo'n ontdekkingsstocht verbazingwekkende ontdekkingen. Een daarvan is de wirwar aan instellingen die zich rond de scholen strikt; een ingewikkeld veld van besturen, raden, verbanden en commissies, met daar omheen een zwerm adviseurs, trainers, begeleiders en ondersteuners; allemaal zeer bevlogen, met de beste bedoelingen en schijnbaar onmisbaar.

Even verbazingwekkend is de hoeveelheid opdrachten waar leerkrachten tegelijkertijd mee bezig moeten zijn. Het zijn jongleurs die eindelijk veel bordjes draaiende moeten houden. Geen idee of er een verband bestaat tussen de drukte buiten en in de school. In ieder geval is het begrijpelijk dat leerkrachten nieuwe plannen op afstand houden: er is genoeg te doen.

Leerkrachten kennen de details van passend onderwijs niet, maar ze omarmen het idee erachter: samen naar school, natuurlijk! Ze zeggen

Zorgleerlingen gaan ten koste van de aandacht voor alle kinderen

erbij: passend onderwijs, dat doen we al. In elke klas zitten leerlingen waar wat mee aan de hand is en waar ze hun handen vol aan hebben. De verhalen daarover zijn hilarisch en soms treurigstemmend. Meer erbij kan niet, is over de hele linie de conclusie, de grens is bereikt. Meer zorgleerlingen gaat ten koste van de aandacht voor alle kinderen.

Dit klonk mij aanvankelijk in de oren als de typische reactie van mensen die hun hakken in het zand zetten als er veranderingen komen. Ik ontdekte namelijk dat er nogal wat verschillen zijn tussen scholen en leerkrachten in wat ze aan zorg en aan diversiteit van leerlingen aan kunnen. Ik wilde weten waardoor die verschillen bepaald worden.

Uiteindelijk kon ik vier factoren vaststellen: voorzieningen (zoals klassengrootte en lokaalgrootte), vaardigheden, houding en leider-

schap (van bestuur en vooral directeur). Dit zijn de aangrijpingspunten om de grenzen van scholen en leerkrachten te verleggen. Kwestie dus van aan knoppen draaien.

Zo simpel? Beleidsmakers en onderwijsadviseurs lijken te denken van wel (de minister denkt dat inzetten op alleen grotere vaardigheden al genoeg is). Gaande mijn zoektocht kreeg ik steeds meer twijfels. De genoemde factoren zijn wellicht bepalend, maar zijn het knoppen waar je aan kunt draaien, die je open of dicht kunt zetten? Kan je de knoppen überhaupt vinden?

Bovendien kwam ik er achter dat beleidsmakers bij hun plannen maken de context over het hoofd zien waarbinnen een op zichzelf mischien prachtig idee als passend onderwijs moet functioneren. In de eerste plaats de context van klas en school. Dat is er een van grilligheid en onvoorspelbaarheid. Een onderwijsdag loopt nooit als gepland, dat komt omdat er met kinderen wordt gewerkt, niet één maar 20 tot 30 in een klas en honderd of meer op een school. Naast de grilligheid in de ontwikkeling van een kind is er heel veel onvoorspelbare interactie. Daar bovenop zijn er de ouders die ook deel uit maken van de schoolgemeenschap en met vragen, wensen en tegengestelde eisen komen.

Een tweede vergeten context is de interferentie met andere beleids-

plannen en -doelen. Met name de verplichte nadruk op individuele leerprestaties (meten, toetsen, aandacht voor excellentie) en collectieve schoolresultaten (het afrekenen van scholen op leeropbrengsten) botst met het idee van meer ruimte maken voor zorgleerlingen.

Concepten als passend onderwijs die in de rust van de tekentafel prima werken, gaan wringen in een hectische praktijk. Lesgeven en opleiden zijn maar beperkt planbaar en stuurbaar. Daarom is het essentieel dat mensen uit die praktijk betrokken worden bij vernieuwing. Niet (alleen) de mensen uit de schil rond scholen, maar degenen die op de werkvloer staan. Dit is een ontzettende open deur, maar een die keer op keer wordt genegeerd, nu ook bij passend onderwijs.

Bezwaren van leerkrachten tegen meer zorgleerlingen worden weggevoerd met oplossingen als leren differentiëren, klassenmanagement en handelingsplannen. Ze worden gepresenteerd als panacee, maar het zijn bezweringsformules en leerkrachten hebben dat door.

Passend onderwijs wordt nu ingevoerd zonder investering in de nodige voorzieningen, voordat de vaardigheden zijn vergroot en zonder instemming van degenen die het moeten uitvoeren. Daarmee neemt de minister een risico met de kwaliteit van het onderwijs aan alle leerlingen.